

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Факультет дошкільної педагогіки та психології
Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Ю. О. Тубичко

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ
З ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ»**

*для здобувачів вищої освіти 3 року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності:
012 Дошкільна освіта, освітньої
(освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта.
Спеціалізація: Логопедія в закладах дошкільної освіти»*

Одеса – 2021

УДК 376.37

Т 81

Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Основи логопедії» для здобувачів вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності: 012 Дошкільна освіта, освітньої (освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта. Спеціалізація: Логопедія в закладах дошкільної освіти» рекомендовані до друку на засіданні кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (Протокол №2 від 23.09.2021).

Рецензенти:

1. Літовченко О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент ДЗ «ЛНПУ ім. К.Д. Ушинського»;

2. Бачинська Н. Я. – кандидат педагогічних наук, доцент Військової академії (м. Одеса).

Т 81 **Тубичко Ю.О.** Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Основи логопедії» для здобувачів вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 012 Дошкільна освіта. Спеціальна освіта. Одеса: ДЗ «ЛНПУ ім. К.Д. Ушинського», 2021. 52 с.

Методичні рекомендації створені для надання методичної допомоги під час організації та виконання практичних робіт здобувачами вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем освітньо-професійної програми. Зміст методичних рекомендацій відповідає навчальному плану спеціальності 012 Дошкільна освіта. Спеціальна освіта та робочої програми з дисципліни «Основи логопедії». Завдання до практичних робіт розроблені з метою формування професійних компетентностей і вдосконалення у здобувачів вищої освіти знань, умінь та навичок з дисципліни «Основи логопедії».

© Тубичко Ю.О., 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета, компетентності та очікувані результати вивчення дисципліни.....	5
2. Теми практичних занять.....	7
3. Плани практичних занять.....	8
4. Методичні рекомендації щодо підготовки, виконання практичних робіт та роботи з літературою.....	28
5. Методичні рекомендації щодо написання і оформлення доповіді для практичного заняття.....	32
6. Методичні рекомендації щодо підготовки до дискусії на практичному занятті.....	34
7. Методичні рекомендації щодо проведення тренінгів.....	35
8. Критерії оцінювання практичних робіт.....	41
9. Оцінювання практичних робіт.....	42
Список використаних і рекомендованих джерел....	49

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Основи логопедії» – є обов'язковою, вона вивчається на 3 році навчання здобувачами вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 012 Дошкільна освіта. Спеціальна освіта. Програмою навчальної дисципліни «Основи логопедії» передбачається читання лекцій, проведення практичних занять та виконання самостійної роботи здобувачами вищої освіти.

Логопедія – галузь спеціальної (корекційної) педагогіки, наука про порушення мовлення, методи їх попередження, виявлення та усунення засобами корекції, спеціального навчання і виховання. При вивченні курсу «Основи логопедії» передбачається опора на міжсистемні і внутрішньосистемні зв'язки наук, якісне засвоєння медичних, біологічних наук лежить в основі оволодіння психолого-педагогічними і спеціальними дисциплінами. До внутрішньосистемних належать зв'язки з різними галузями педагогіки і психології, особливо з галузями спеціальної педагогіки: сурдопедагогікою, олігофренопедагогікою, тифлопедагогікою, спеціальною психологією. Програма враховує необхідність роботи студента в міждисциплінарних галузях знань, відображає міжсистемні і внутрішньосистемні зв'язки наук. Випускник, що освоїв основну освітню програму дисципліни «Основи логопедії», володіє сучасними методами пошуку, обробки та використання наукової інформації, здатний в умовах розвитку науки і мінливих умов соціальної практики до самоаналізу, до перегляду власних позицій, вибору сучасних форм і методів роботи, володіє професійною мовою в предметній галузі знань.

1. МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Основи логопедії» є озброєння студентів науково-теоретичними засадами з логопедії; ознайомлення з новими методами та принципами логопедичної роботи; поглиблення науково-теоретичних уявлень про основні порушення мовлення і засоби їх подолання та профілактики шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Здобувачі вищої освіти мають **знати**:

- теоретичні і методологічні основи логопедії;
- основні закономірності мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку;
- описувати особливості науково-обґрунтованої системи навчання, виховання дітей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладів;
- розуміти сучасні основоположні роботи, методичні рекомендації з вивчення, попередження, лікування мовленнєвих порушень, шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку;
- ідентифікувати особливості онтогенезу мовленнєвої діяльності (при різних формах мовленнєвих порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень мовлення.

Здобувачі вищої освіти мають **вміти**:

- використовувати отримані знання для подальшого оволодіння професійною діяльністю за обраною спеціальністю;
- практично виявляти, корегувати та попереджати мовленнєві розлади в дітей, засобами спеціального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологічного підходу;
- визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку у дітей;
- реалізовувати індивідуальний підхід до навчання і виховання дітей;

- визначати динаміку спонтанного і спрямованого розвитку дітей з порушенням мовленнєвої діяльності, а також характер впливу мовленнєвих розладів на формування їхньої особистості;
- визначати рівень психічного розвитку та його вплив на здійснення різних видів діяльності, поведінку;
- з'ясовувати етіологію, механізми, структуру і симптоматику мовленнєвих порушень;
- розробляти методи педагогічної діагностики мовленнєвих розладів;
- систематизувати мовленнєві розлади.

Внаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

Спеціальні компетентності (СК)

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого

розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Історія розвитку поглядів на класифікацію мовленнєвих порушень	2	2
2.	Поняття моторної (експресивної) алалії	2	
3.	Визначення афазії, етіологія, механізми	2	2
4.	Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з дітьми дошкільного та шкільного віку з ЗНМ	2	
5.	Навчання дітей з ФФН мовлення	2	
6.	Загальна характеристика заїкання	2	
7.	Психолого-педагогічне та логопедичне обстеження дітей із заїканням	2	2
8.	Комплексний підхід до подолання заїкання	2	
9.	Визначення дислалії, значення терміну	2	
10.	Ринолалія як самостійна мовленнєва вада	2	
11.	Засвоєння відомостей про дизартрію як симптому дитячого леообрального параліча	2	
12.	Принципи, організація, етапи, зміст та методи роботи щодо усунення різних форм дизартрії	2	
13.	Загальна характеристика вад письмового мовлення. Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії, дизорфографії	2	

3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема: Історія розвитку поглядів на класифікацію мовленнєвих порушень

Мета: Дослідження історії розвитку поглядів на класифікацію мовленнєвих порушень.

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

Питання для обговорення:

1. Які проблеми є актуальними для сучасної логопедії?
2. Які критерії покладені в основу існуючих класифікацій мовленнєвих порушень?
3. Назвіть суперечливі та невирішені питання класифікації мовленнєвих порушень.
4. Уточніть значення термінів, які використовуються при характеристиці мовленнєвих порушень.

Завдання:

1. Зробіть словник термінів, що розкривають сутність окремих видів мовленнєвих порушень.
2. Проведіть письмово порівняльний аналіз порушень мовлення.
3. Схарактеризуйте контингент групи спеціального дошкільного закладу для дітей з порушенням мовлення.
4. Підготуйте доповідь (або презентацію) про історію розвитку логопедії, окремих порушень мовлення, наприклад заїкання, дисграфії, ЗНМ тощо (за вибором студента).

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматія по лого-

педии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основы теории і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селивёрстова. Москва: Генезис, 1968. 138с.

2. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Логопедия. Екатеринбург: Детская литература, 1998. 178 с.

3. Правдина О.В. Проблемы выявления речевых нарушений у детей. Логопедия. Москва: «Наука», 1973. 90 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема: Поняття моторної (експресивної) алалії

Мета: Опанування поняття моторної (експресивної) алалії.

Компетентності:

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення

1. Дайте визначення поняттю алалія.

2. Як проходить обстеження дітей з моторною алалією?

3. Сутність системи корекційного впливу при моторній алалії.

4. Які передумови мовлення страждають при алаалії, в чому проявляється недостатність аналізаторної діяльності та мотивації спілкування дітей з алаалією?

5. Охарактеризуйте основні аспекти вивчення алаалії сучасними авторами.

Завдання:

1. Поясніть особливості інтелекту та емоційно-вольової сфери при моторній алаалії.

2. Напишіть доповідь (1-2 стор.) про особливості навчання дітей з моторною алаалією.

3. Доберіть по 2-3 ігри та вправи для розвитку мовленнєвої активності дітей з алаалією.

4. Дайте визначення етапів обстеження дітей з моторною алаалією.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основы теории і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Г.А. Методы изучения и преодоления речевых расстройств. Санкт-Петербург: Речь, 1984. 212 с.

2. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селивёрстова. Москва: Генезис, 1968. 138 с.

3. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. Москва: Наука, 1996. С. 39-45.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема: Визначення афазії, етіологія, механізми

Мета: Дослідити зміст, етіологію та механізми афазії.

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення

1. Особливості порушення усного мовлення, читання та письма при акустико-гностичній сенсорній афазії.

2. Специфіка семантичної афазії.

3. Характеристика динамічної афазії.

Завдання:

1. Дайте визначення видів та механізмів порушення при різних видах афазії.

2. Зробіть порівняльну характеристику аферентної та еферентної моторної афазії.

3. Підготуйте презентацію (за вибором студента): 1) основні положення корекційно-педагогічної роботи при афазії; 2) форми афазії; 3) специфіка корекційно-педагогічної роботи при різних формах афазії.

4. Підберіть мовленнєвий та дидактичний матеріал для логопедичної роботи при різних формах афазії.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматія по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиоло-

гическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селивёрстова. Москва: Генезис, 1968. 138 с.

2. Тарасун В.В. Логодидактика. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 348 с.

3. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навчальний посібник. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 160 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Тема: Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з дітьми дошкільного та шкільного віку з ЗНМ

Мета: Визначення особливостей організації та змісту корекційно-педагогічної роботи з дітьми дошкільного та шкільного віку з ЗНМ

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення:

1. Мовлення дітей з загальним недорозвиненням мовлення.
2. Становлення дитячого мовлення при нормі та при її недорозвиненні.
3. Етапи обстеження дітей з загальним недорозвитком мовлення. Диференціальні діагностики обстеження.
4. В чому полягає методика логопедичної роботи при загальному недорозвиненні мовлення?

Завдання:

1. Проведіть дискусію на тему. Які диференціальні діагностики обстеження дітей з загальним недорозвиненням мовлення найефективніші, чому?
2. Створіть презентацію на одну із запропонованих тем:
 - 1) Формування лексико-граматичного стану мовлення у дошкільників з ЗНМ;
 - 2) Формування зв'язного мовлення у дітей з ЗНМ;
 - 3) методика логопедичної роботи при загальному недорозвиненні мовлення
3. Дайте усну відповідь на питання:
 - 1) Які особливості логопедичної корекції порушень мовлення у дошкільників з ЗНМ I рівня?
 - 2) Як проходить логопедична корекція порушень мовлення у дошкільників з ЗНМ II рівня?
 - 3) Що характеризує логопедичну корекцію порушень мовлення у дошкільників з ЗНМ III рівня?

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматія по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.
2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.
3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.
4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, пе-

пероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Г.А. Методы изучения и преодоления речевых расстройств. Санкт-Петербург: Речь, 1984. 212 с.

2. Лалаева Р.И., Серебрякова Н.В. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников. Санкт-Петербург: Каро, 1999. 89 с.

3. Правдина О.В. Проблемы выявления речевых нарушений у детей. Логопедия. Москва: «Наука», 1973. 90 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема: Навчання дітей з ФФН

Мета: Визначення особливостей навчання дітей з ФФН.

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення

1. Дайте визначення поняттю фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення.

2. Як проходить дослідження дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням?

3. Які методики логопедичної роботи при фонетико-

фонематичному недорозвиненні мовлення ви знаєте?

4. Як саме проходить навчання та виховання дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення?

Завдання:

1. Законспекуйте першоджерела і поясніть як впливає порушення фонематичного слуху на розвиток мовлення дитини.

2. Організація роботи в групах дошкільного закладу для дітей з ФФН (доповідь).

3. Поясніть (усно) взаємозв'язок роботи логопеда та вихователя у дошкільному закладі.

4. Розробіть 2-3 ігрові вправи для логопедичного заняття з дітьми, які мають фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматія по логопедії. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія: підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Л.С. Логопедия. Москва: Просвещение, 1989. 138 с.

2. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селиверстова. Москва: Генезис, 1968. 138 с.

3. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. Москва: Наука, 1996. С. 39-45.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема: Загальна характеристика заїкання

Мета: Розкриття змісту загальної характеристики заїкання.

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення

1. Розкрийте механізм заїкання з позиції фізіологічного підходу.

2. Які передумови створення комплексного підходу до усунення заїкання ви знаєте?

3. Симптоматика заїкання.

4. Перебіг заїкання в різні вікові періоди.

Завдання:

1. Опишіть (усно) особливості формування самооцінки у дітей дошкільного віку, що страждають на заїкання та психолого-педагогічні особливості дітей з заїканням.

2. Проаналізуйте (письмово) логопедичні технології в роботі з дітьми, що страждають на заїкання.

3. Поясніть (усно) особливості розвитку емоційно-вольової сфери у дітей старшого дошкільного віку з заїканням.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Арутюнян Л.З. Как лечить заикание. Москва: Просвещение, 1993. С. 39-55.

2. Белякова Л.И. Заикание. Москва: Изд. ЭКСМО-Пресс, 2001. 198 с.

3. Чевельова Н.А. Заикание у детей. Москва: Просвещение, 1973. 45 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема: Психолого-педагогічне та логопедичне обстеження дітей із заїканням

Мета: Визначення особливостей психолого-педагогічного та логопедичного обстеження дітей із заїканням.

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення

1. Як проходить психолого-педагогічне та логопедичне обстеження дітей з заїканням різної вікової категорії?

2. Методика дослідження дітей різного віку, що заїкаються.

Завдання:

1. Створіть доповідь на одну з запропонованих тем (5-7 стор.): 1) особливості формування самооцінки у дітей дошкільного віку страждаючих заїканням; 2) психолого-педагогічні особливості дітей з заїканням; 3) актуальні методики дослідження дітей різного віку, що заїкаються.

2. Організуйте і проведіть дискусію на тему «Загальна характеристика комплексного лікувально-педагогічного підходу до усунення заїкання».

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Асотиани Н.М. и др. Данные клинико-физиологического исследования детей дошкольного возраста, страдающих заиканием. *Дефектология*. 1978. №1. С. 25-30.

2. Волынкин Г.Ю. Нейрофизиологическая структура эмоциональных состояний человека. Ленинград: Наука, 1981. 178 с.

3. Заикание: проблемы теории и практики / Под ред. Л.И. Беляковой. Москва: Просвещение, 1992. С. 20-37.

4. Селиверстов В.И. Заикание у детей. Психокоррекционные и дидактические основы логопедических занятий. Москва: Просвещение, 1994. С. 49-52.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Тема: Комплексний підхід до подолання заїкання

Мета: Розкриття особливостей комплексного підходу до подолання заїкання.

Компетентності:

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення

1. Основні задачі та форми лікувально-оздоровчої роботи з дітьми, що заїкаються.

2. Як реалізується диференційований підхід до усунення заїкання?

3. Ігрова діяльність та логоритміка при подоланні заїкання.

4. Які методики логопедичних вправ для виправлення заїкання у дітей дошкільного віку ви знаєте?

5. Профілактика заїкання.

Завдання:

1. Організуйте і проведіть тренінг¹ на одну із запропонованих тем:

1) логопедичні технології в роботі з дітьми, що заїдаються;

2) види психотерапії та її значення щодо усунення заїкання в різних вікових періодах;

3) особливості розвитку емоційно-вольової сфери у дітей старшого дошкільного віку з заїканням;

4) фактори, які впливають на ефективність подолання заїкання у дітей.

¹ Методичні рекомендації щодо проведення тренінгів подано на стор. 35

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.
2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.
3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.
4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. Москва: Просвещение, 2001. 134 с.
2. Захаров А.И. Игра как способ преодоления невротизации у детей. Санкт-Петербург: Каро, 2006. 416 с.
3. Лохов М.И., Фесенко Ю.А. Коррекция заикания и других речевых расстройств детского возраста. Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 2010. С. 123-145.
4. Селиверстов В.И. Заикание у детей. Психокоррекционные и дидактические основы логопедических занятий. Москва: Просвещение, 1994. С. 49-52.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

Тема: Визначення дислалії, значення терміну

Мета: Розкриття і засвоєння знань про термінологію, особливості прояву і специфіку дислалії.

Компетентності:

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення, як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення:

1. Назвіть основні форми дислалії, вкажіть критерії їх визначення.

2. Опишіть артикуляцію звука (за вибором).

3. Визначте прийоми та посібники, які використовують для усунення дефектів звуковимови.

Завдання:

1. Охарактеризуйте основні види порушень вимови окремих звуків (усно).

2. Поясніть механізм визначення стану звуковимови у дітей, а також виявлення порушень при відвідуванні дітьми спеціалізованого закладу (усно).

3. Розкрийте 2-3 дефекти вимови звука (за вибором), доберіть вправи для корекції і законспекуйте їх (3 вправи на кожен вид порушення) (письмово).

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Г.А. Методы изучения и преодоления речевых расстройств. Санкт-Петербург: Речь, 1984. 212 с.

2. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. Москва: Наука, 1996. С. 39-45.

3. Правдина О.В. Проблемы выявления речевых нарушений у детей. Логопедия. Москва: «Наука», 1973. 90 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Тема: Ринологія як самостійна мовленнєва вада

Мета: Розкриття механізму ринології як самостійної мовленнєвої вади.

Компетентності:

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення, як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте основні форми ринології у дітей.

2. У чому полягає вплив вроджених розщелин піднебіння на мовленнєвий розвиток дитини?

3. Прийоми корекції звукової сторони мовлення у дітей, що страждають на ринологію.

Завдання:

1. Поясніть специфіку порушень усного та письмового мовлення у дітей старшого дошкільного віку, які мають ринологію (усно).

2. У формі таблиці зробіть порівняльну характеристику дітей з ринологією та дітей, які мають дизартрію і алалію.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.
2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.
3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.
4. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Семенович А.В. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза. Москва: Генезис, 2008. 474 с.
2. Ипполитова А.Г. Открытая ринолалия. Москва: Педагогика, 1983.
3. Чиркина Г.В. Дети с нарушениями артикуляционного аппарата. Москва, 1969.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11

Тема: Засвоєння відомостей про дизартрію як симптома дитячого церебрального паралічу

Мета: Вивчення етіології, симптоматики і шляхів корекції дизартрії при дитячого церебральному паралічі.

Компетентності:

ЗК 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого

розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю дизартрія.
2. Назвіть основні форми дизартрії у дітей з церебральним паралічем.
3. Покажіть специфіку логопедичної роботи при дизартрії у дітей з церебральним паралічем.

Завдання:

1. Проведіть дискусію на тему актуальні напрямки корекційної роботи при дизартрії (порівняйте вітчизняні і зарубіжні методики).
2. Доберіть 2-3 вправи з метою оцінки стану фонематичного слуху та лексико-граматичної сторони мовлення (письмово).

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.
2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.
3. Тарасун В.В. Основы теории і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.
4. Шеремет М.К. Логопедія: підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Л.С. Логопедия. Москва: Просвещение, 1989. 138 с.
2. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селивёрстова. Москва: Генезис, 1968. 138 с.
3. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. Москва: Наука, 1996. С. 39-45.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

Тема: Принципи, організація, етапи, зміст та методи роботи щодо усунення різних форм дизартрії

Мета: Вивчення і актуалізація знань про принципи, організацію, етапи, зміст та методи роботи щодо усунення різних форм дизартрії.

Компетентності:

ЗК 11. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика дизартрії.
2. В чому полягає відмінність дизартрії від дислалії та алалії?
3. Розкрийте класифікацію дизартрії.

Завдання:

1. Організуйте і проведіть круглий стіл на тему «Структура дефекту при дизартрії та її основні клінічні ознаки». З використанням завчасно підготовлених наочних, дидактичних і методичних матеріалів.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматія по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.

2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.

3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодідактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.

4. Шеремет М.К. Логопедія: підручник, третє видання, пе-

пероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Л.С. Логопедия. Москва: Просвещение, 1989. 138 с.
2. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селивёрстова. Москва: Генезис, 1968. 138 с.
3. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. Москва: Наука, 1996. С. 39-45.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №13

Тема: Загальна характеристика вад письмового мовлення. Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії, дизорфографії

Мета: Розкриття загальної характеристики вад письмового мовлення, етіології та патогенезу дисграфії, дислексії, дизорфографії.

Компетентності:

ЗК 14. Здатність до безперервного навчання і самоосвіти.

ЗК 15. Здатність трансформувати теоретичні знання в практичні дії.

СК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами).

СК 6. Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов (в нормі та з особливими потребами).

СК 18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

Питання для обговорення:

1. Які порушення письмового мовлення ви знаєте?
2. Дайте визначення поняттю дислексія.
3. Дайте визначення поняттю дисграфія.
4. Дайте визначення поняттю дизорфографії.
5. Назвіть основні напрямки логопедичної роботи при порушеннях читання.

6. Назвіть основні напрямки логопедичної роботи при порушеннях письма.
7. Профілактика порушень читання та письма.
8. Як проходять обстеження письмового мовлення у дітей передшкільного віку?

Завдання:

1. Проведіть порівняльний аналіз етіології та патогенезу дисграфії, дислексії, дизорфографії (в формі таблиці)
2. Створіть і проведіть презентацію на одну із запропонованих тем:
 - 1) формування зорового сприйняття у дітей старшого дошкільного віку з оптичною дисграфією;
 - 2) дислексія у старших дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення;
 - 3) використання комп'ютерних технологій в корекції дисграфії у дошкільників;
 - 4) попередження дисграфії у дітей дошкільного віку.

Література

Основна:

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.
2. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.
3. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.
4. Шеремет М.К. Логопедія: підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.

Додаткова:

1. Волкова Л.С. Логопедия. Москва: Просвещение, 1989. 138 с.
2. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Логопедия. Екатеринбург: Детская литература, 1998. 178 с.
3. Корнев А.Н. Нарушения чтения и письма у детей. Москва: Просвещение, 1997. С. 150-198.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ, ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА РОБОТИ З ЛІТЕРАТУРОЮ

Підготовка до практичних занять передбачає ознайомлення з метою і змістом роботи, що виконується під час підготовки до практичного заняття, методами і способами реалізації. Особлива увага приділяється науково-творчій роботі (підготовка доповідей, презентацій, участь в дискусіях). Вона передбачає регулярне ознайомлення з діючими навчальними програмами, з існуючими навчальними та методичними посібниками з курсу логопедія, з фаховими періодичними виданнями.

Мета практичних робіт – здобуття знань, умінь та навичок з основ логопедії; розвиток самостійності мислення і творчої активності студентів шляхом рівноправної і активної їх участі в обговоренні питань, що розглядаються; розробка наочно-дидактичного та методичного матеріалу для діагностики та подальшої організації корекційної роботи з дітьми з вадами мовлення в спеціалізованому ЗДО, формування практичних навичок.

Завдання практичних робіт:

- систематизувати, поглибити та актуалізувати знання, одержані під час лекційної і самостійної роботи та у ході вивчення дисциплін, прямо або опосередковано пов'язаних з курсом;

- сформувати практичні навички: планування освітнього процесу (розробка календарно-тематичного плану, плану-конспекту заняття тощо).

- закріплення, розширення і поглиблення знань з основ логопедії і конкретної теми;

- розвиток навичок постановки проблем і вирішення завдань;

- відпрацювання навичок ведення дискусії, аргументації і відстоювання своєї думки;

- демонстрація студентами досягнутого рівня знань;

- формування навичок самостійної роботи.

Функції практичного заняття: пізнавальна, виховна, роз-

виваюча, контрольна.

Виконання практичних робіт дає можливість організувати порівняння, обговорення результатів роботи, під час якого у здобувачів вищої освіти формуються власні переконання, судження, прагнення до спілкування. Оцінка, яка виставляється за практичну роботу, складається з таких елементів: знання теоретичних відомостей з пройденого матеріалу; повнота розкриття виконаної роботи; повнота та якість оформлення звіту. У методичних рекомендаціях розкриті шляхи контролю за самопідготовкою здобувачів вищої освіти.

На першому занятті здобувач вищої освіти отримує від викладача завдання з курсу, плани підготовки до практичних занять, перелік необхідних джерел і літератури.

Практичне заняття – одна з форм організації навчального процесу роботи студентів, яка регламентується згідно з вимогами про організацію освітнього процесу у ЗВО. Практичне заняття – це колективне обговорення студентами теоретичних питань під керівництвом викладача, виконання практичних завдань, представлення раніше підготовлених робіт та результатів дослідження, виступ з доповіддю або презентацією, їхнє подальше обговорення. Крім того, на практичному занятті студент відповідає на питання; уточнює, доповнює і узагальнює відповіді інших; бере участь в рольових іграх, дискусіях; виступає з повідомленням, доповіддю. Сприятливою є дискусійна форма засвоєння матеріалу, співтворчість в обговоренні проблем, інтелектуальне змагання.

При підготовці до практичного заняття студент має опанувати конспект лекцій з теми заняття, потім вивчити навчальну та довідкову літературу (підручник, навчальні посібники, словники, енциклопедії), після чого – першоджерела. Літературу необхідно конспектувати і давати стислі письмові відповіді на питання практичного заняття. Такі відповіді знадобляться при підготовці до екзамену. У них слід відобразити зміст основних понять і зв'язок між ними, дати власну оцінку тим чи іншим концепціям, виявити зв'язок досліджуваного питання з сучасністю, з майбутньою професійною діяльністю. За необхідності викладач консультує студентів з незрозумілих питань.

Текст виступу на практичному занятті (доповідь) має бути написаним студентом самостійно. Виступи, на яких студент обмежується тільки читанням вже опублікованого тексту, викладачем не враховуються.

На практичні заняття виносяться ключові теми, заплановані в програмі навчальної дисципліни, освоєння яких визначає якість професійної підготовки майбутніх логопедів.

Рекомендації щодо роботи з літературою. При вивченні дисципліни у студентів повинен вироблятися раціонально-критичний підхід до досліджуваних проблем і явищ. Це включає розуміння того, що з часом ряд інформаційних та теоретичних матеріалів застаріває, вимагаючи критичного ставлення. З іншого боку, кожне поточне питання має свою історію, яку теж корисно знати. Кожна подія може мати різні інтерпретації, тому слова, сказані багато років тому, можуть мати важливе значення й сьогодні.

Щоб зрозуміти зміст матеріалу, потрібно вміти його прочитати. Починати слід з попереднього перегляду, в ході якого ознайомитися з назвою роботи, з анотацією, змістом, передмовою. Часто задум роботи ясний вже при ознайомленні з її назвою та змістом, в результаті якого стає зрозумілим розвиток думки автора. Власні міркування доцільно занотовувати.

Переглядаючи текст змісту, слід зупинитися на тих розділах, які представляють особливий інтерес, побіжно ознайомитися з ними, складаючи в загальних рисах своє уявлення про них. Мета цієї дії – знайти місця, пов'язані з потрібною темою, визначивши при цьому, що цінного в кожному з них.

Наступний етап – читання виділених місць з фіксацією найголовніших відомостей. При цьому треба чітко і ясно усвідомлювати мету читання, постійно тримаючи її перед собою: з якого питання потрібна інформація, для чого потрібна, її характер тощо необхідно змінювати режим читання – від побіжного до вдумливого – в залежності від цінності інформації, зупиняючись там, де це потрібно для глибокого розуміння тексту.

Слід навчитися визначати структуру тексту за співвідпорядкованістю його частин, з огляду на взаємозв'язок тексту з

ілюстративним матеріалом, посиланнями, примітками і таблицями. Все це допомагає розумінню тексту при побіжному ознайомленні з ним. Так виробляється здатність при читанні відразу розуміти зміст і значення нової інформації.

Багато книг і статей мають в своєму апараті списки літератури, які дають можливість поповнити інформаційну обізнаність про додаткову літературу з даного питання.

Наступний етап – ведення записів прочитаного. Існує кілька видів записів: план, виписки, тези, анотація, резюме, конспект.

Планом зручно користуватися при підготовці до усного виступу за обраною темою. Кожен пункт плану повинен розкривати одну зі сторін обраної теми, а весь план повинен охоплювати її цілком.

Тези припускають стислий виклад основних положень тексту в формі ствердження або заперечення. Вони є більш досконалою формою записів і представляють основу для дискусії. До того ж їх легко запам'ятати.

Анотація – короткий виклад змісту – дає загальне уявлення про роботу.

Резюме коротко характеризує висновки, головні підсумки твору.

Конспект є найбільш поширеною формою ведення записів. Основний зміст конспекту становлять тези, доповнені доказами і міркуваннями. Конспект може бути текстуальним, вільним або тематичним. Текстуальний це цитатник зі збереженням логіки роботи і структури тексту. Вільний конспект заснований на викладі матеріалу в тому порядку, який більш зручний автору. У цьому випадку конспект є збиранням воедино думок, розкиданих по всій книзі. Тематичний конспект може бути складений з кількох джерел, де за основу береться тема, що інтерпретується по-різному. Економію часу дає використання при записах різного роду скорочень, абрєвіатур тощо.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ І ОФОРМЛЕННЯ ДОПОВІДІ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Працюючи з літературними джерелами, не слід обмежуватися простим переказом змісту прочитаного. Необхідно виділити найбільш важливі теоретичні положення і обґрунтувати їх, розкрити особливості різних думок на одне й те ж питання, оцінити практичне і теоретичне значення результатів реферованої праці, а також висловити власне ставлення до ідей і висновків автора, підкріпивши його певними аргументами (особистим досвідом, висловлюваннями інших дослідників тощо).

Рефероване джерело, списки використаної літератури, а також всі посилання на літературні роботи повинні бути оформлені за алфавітом, з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Доповідь на практичне заняття має дорівнювати за обсягом 6-8 сторінкам друкованого тексту. На титульній сторінці вказується назва дисципліни, тема доповіді, ПІП студента, його факультет, курс, група і рік виконання.

1. Загальні положення Підготовка доповіді сприяє формуванню навичок дослідницької роботи, розширює пізнавальні інтереси, вчить критично мислити, вона має бути структурована, відповідно до розробленого плану, з урахуванням теми і мети написання. Має містити власні висновки, узагальнення та результати теоретичного аналізу науково-методичної літератури. Доповідь повинна бути виконана грамотно, з дотриманням культури викладу.

2. Вибір теми доповіді. Тематика доповіді може визначатись як викладачем, так і студентом, відповідно до його наукових інтересів.

3. Етапи роботи над доповіддю. Формулювання теми, яка повинна бути актуальною і цікавою за змістом. Підбір і вивчення основних джерел за темою (як правило, при розробці доповіді використовується не менше 5-10 різних джерел). Складання списку використаних джерел. Обробка і систематизація інфор-

мації. Розробка плану доповіді. Написання доповіді. Публічний виступ з результатами дослідження.

4. *Структура доповіді*: титульний лист; зміст (в ньому послідовно викладаються назви пунктів доповіді, вказуються сторінки, з яких починається кожен пункт); вступ (формулюється суть досліджуваної проблеми, обґрунтовується вибір теми, визначається її актуальність, вказуються мета і завдання доповіді, дається характеристика використаної літератури) (1 стор.); основна частина (кожен розділ її, доказово розкриваючи окрему проблему або одну з її сторін, логічно є продовженням попереднього; як правило, основна частина складається з теоретичного та практичного розділів; в ній можуть бути представлені таблиці, графіки, схеми; в тексті обов'язково мають бути посилання на літературу, наприклад [5, с. 7]) (4-5 стор.); висновки (підводяться підсумки або дається узагальнений висновок по темі доповіді, пропонуються рекомендації) (1 стор.); список використаних джерел (перелік використаних книг, статей, прізвища авторів наводяться в алфавітному порядку, при цьому всі джерела даються під загальною нумерацією. Література оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015) (1 стор.); додатки (вони подаються за необхідності; не рахуються до загальної кількості сторінок основного тексту; оформляються на окремих аркушах, причому кожен має мати свій тематичний заголовок і номер, який пишеться в правому верхньому куті, наприклад: «Додаток А».

Теми доповідей для підготовки до практичного заняття, визначені темою заняття, наприклад:

- 1) науково-теоретичні основи логопедії;
- 2) сенсорна алалія;
- 3) визначення афазії, етіологія, механізми;
- 4) поняття про ЗНМ;
- 5) етапи, зміст та методи роботи щодо усунення різних форм дизартрії тощо.

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДИСКУСІЇ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Дискусія дає інформацію, розширює знання, формує вміння логічно мислити. *Дискусія* – це спільна пізнавальна діяльність, що виникає при наявності об'єктивного предметно-логічного конфлікту, що характеризується розбіжністю поглядів учасників на предмет обговорення. Спільна пізнавальна діяльність при цьому здійснюється за допомогою спілкування опонентів.

Для успішності дискусії потрібні дії складових аспектів спілкування: адекватне сприйняття партнерами один одного, організація взаємодії між ними, побудова прагматично орієнтованих висловлювань. Бажаний прагматичний ефект комунікації досягається шляхом інтелектуального і емоційного впливу партнерів один на одного, тобто шляхом переконання та встановлення емпатичних зв'язків. Неважко переконатися, що дискусія на заняттях з основ логопедії є дієвим засобом формування знань і вмінь та компетентностей студентів, їх розвитку за умови, якщо викладач вміє її продуктивно організувати, ставити перед студентами пошукові завдання і методично грамотно направляти їх пізнавальну діяльність.

Необхідне дотримання принципів науковості та свідомості, активності і раціональності, принципу врахування індивідуальних особливостей студентів, основна її мета – засвоєння нової інформації, під впливом якої попередня думка може істотно змінитися і сформуватися план дій щодо її подальшого освоєння. Зокрема, необхідно пам'ятати про мету дискусії, прагнути не перемогти, а дійти істини; поважати думки опонента, вислуховувати його до кінця, питання ставити в коректній формі; свій виступ зробити аргументованим, з залученням фактичного матеріалу, з посиланнями на думки вчених, результати практичної роботи; дотримуватись доброзичливого тону, формул мовного етикету, які виражають згоду і незгоду; дискусія не повинна перетворюватися в з'ясування особистих стосунків; бути відкритими для іншої точки зору, вміти погодитися з до-

водами опонента.

Студентам при підготовці до дискусії необхідно засвоїти формули мовного етикету, зокрема особливу увагу приділити способам вираження згоди: 1. Так. Звісно. Зрозуміло. Це так. 2. Абсолютно вірно. 3. Ви не помилились. 4. Я з вами згоден. 5. Це точно. 6. Мені нічого вам заперечити. 7. Ви як завжди праві. 8. Правильно. Без сумніву. 9. Само собою зрозуміло. 10. Я теж так думаю. 11. В цілому я згоден. 12. Я поділяю Вашу думку. 13. Я дотримуюся цієї ж думки. 14. Ви мене переконали. 15. Моя точка зору повністю збігається з Вашою.

Використовуючи прийом «від зворотного», можна визначити допустимі форми для вираження незгоди.

Теми для дискусій визначаються темою і метою практичної роботи з «Основ логопедії»

Основними умовами успішного проведення дискусії є: вміння викладача вести дискусію; дотримання її правил; високий рівень активності студентів, зумовлений їх підготовкою. Такий полілог покращує засвоєння навчального матеріалу і формує вміння, необхідні для роботи в колективі: відстоювати власну думку, прислухатися до доводів опонентів, вибирати правильне рішення, все це сприяє загальному і професійному розвитку людини.

7. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ

Слово "тренінг" походить від англійського "to train", що означає "навчати, тренувати, дресирувати"

Тренінг - це одночасно: цікавий процес пізнання себе та інших; спілкування; ефективна форма опанування знань; інструмент для формування умінь і навичок; форма розширення досвіду.

Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та розв'язання проблеми, заради якої вона зібралася. Як правило, учасники в захваті від тренінгових методів, тому що ці

методи роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим.

Тренінг і традиційні форми навчання мають суттєві відмінності. Традиційне навчання більш орієнтоване на правильну відповідь, і за своєю суттю є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість тренінг, перш за все, орієнтований на запитання та пошук. На відміну від традиційних форм, тренінгові форми навчання повністю охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо. Звичайно, традиційна форма передачі знань не є сама по собі чимось негативним, проте у світі швидких змін і безперервного старіння знань традиційна форма навчання має звужені рамки застосування.

Так само, як і будь-яке навчальне заняття, тренінг має певну мету. Нею можуть бути: інформування та набуття учасниками тренінгу нових професійних навичок та умінь; опанування нових технологій у професійній сфері; зменшення чогось небажаного (проявів поведінки, стилю неефективного спілкування, особливостей реагування тощо); зміна погляду на проблему; зміна погляду на процес навчання, аби зрозуміти, що він може давати наснагу та задоволення; підвищення здатності учасників до позитивного ставлення до себе та життя; пошук ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем завдяки об'єднанню в тренінговій роботі різних спеціалістів, представників різних відомств, які впливають на розв'язання цих проблем; активізація громадськості щодо розв'язання актуальних проблем; здобуття альтернативної громадянської освіти.

Тренінг має свої «атрибути». До них належать: тренінгова група; тренінгове коло; спеціально обладнане приміщення та приладдя для тренінгу (фліпчарт, маркери тощо); тренер; правила групи; атмосфера взаємодії та спілкування; інтерактивні методи навчання; структура тренінгового заняття; оцінювання ефективності тренінгу.

Тренінгова група - це спеціально створена група, учасники якої за сприяння ведучого (тренера) включаються в інтенсивне спілкування, спрямоване на досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань. Тренінгова група зазвичай вклю-

чає 15-20 осіб. Така кількість людей дозволяє оптимально використати час та ефективно навчати людей.

Програмою дисципліни «Основи логопедії» передбачені тренінгові заняття різної тривалості: від 1,5 до 3-х годин (2-4 академічні години тривалістю 45 хвилин кожна)

Головне, що забезпечує сприятливу атмосферу для навчання у тренінговій групі, - це правила, яких має дотримуватися кожний учасник. Основні з них: цінування часу; ввічливість; позитивність; розмова від свого імені; добровільна активність; конфіденційність; «стоп»; «піднята рука»; зворотний зв'язок тощо. Правила приймаються на початку тренінгу всіма учасниками групи і потрібні для того, щоб кожний міг: працювати в комфортних умовах; отримувати інформацію самому й не заважати отримувати інформацію іншим у зручний для кожного спосіб; відверто, без побоювань висловлювати свої думки; дозволити собі спонтанні, попередньо не зважені вислови, що наближатиме тренінг до реального життя; бути впевненим, що надану ним інформацію використають тільки в інтересах учасників.

Тренінг проводить тренер (ведучий), який обирається з числа студентів і спілкується з учасниками «на рівних», він такий самий учасник тренінгової групи, як і всі інші студенти. Але одночасно він є й каталізатором усіх процесів, що відбуваються в групі на шляху до досягнення визначеної мети тренінгу (для цього він повинен розуміти настрій кожного учасника). Тренер відрізняється від інших учасників тим, що: володіє заздалегідь підготовленою інформацією щодо означеної теми; знає план і методику проведення заняття;

Проведення тренінгу відбувається за певною структурою. Типова структура, мета та завдання тренінгу разом слугують основою для складання плану його проведення. Такий план може мати різні форми (таблиця, перелік послідовних дій, схема тощо), але принципово те (і це слід добре засвоїти майбутньому тренеру), що план тренінгу слід скласти обов'язково. Природно, це не означає, що тренінг пройде повністю так, як було заплановано, проте план допоможе тренеру дотримуватися основних питань, які мають бути опрацьовані в ході роботи

групи, інакше неможливо досягти поставленої мети тренінгу. Під час тренінгу неодмінно виникає багато побічних тем для обговорення, і кожна з них виявляється більш чи менш привабливою для учасників. Проте їх опрацювання слугуватиме іншим цілям. Тим часом термін заняття спливатиме, й обов'язкові питання можуть залишитися не розглянутими. Тож саме завчасно складений план допоможе дотримуватися обраної теми, дістатися бажаної мети.

Існує два способи формування груп – для роботи у складі цілої групи та для роботи у складі малих груп. Заняття у складі групи передбачає, що всі учасники сидять разом, а їхня увага зосереджена на лідері групи. На відміну від занять у складі всієї групи, коли люди є переважно пасивними одержувачами інформації, заняття в малих групах передбачає активність учасників, їхню жваву взаємодію одного з одним, вироблення ними власних ідей та виявлення творчості в інших формах.

Існує чимало способів організації малих груп, кількість людей у яких, зазвичай, коливається від двох до восьми. Якщо кількість членів перевищує вісім, їм стає важко всім одночасно брати участь у роботі і, відповідно, легше виключитися з неї - при цьому група, як правило, розпадається на підгрупи. Спосіб формування груп залежатиме від виду роботи, якою вони мають займатися.

Групи обговорення створюються для стимулювання мислення та вироблення ідей, пов'язаних з певною темою. Оптимальний розмір групи обговорення становить 4-6 осіб. Обговорення має бути відносно коротким - приблизно десять хвилин.

Пари. Завдання, призначені для пар, необхідно добирати дуже ретельно. Вони мають бути короткими, щоб учасники не могли зайти у глухий кут, якщо пари не спрацюються.

Трійки. Малі групи у складі трьох осіб особливо корисні, коли треба, щоб двоє людей взаємодіяли між собою, а один спостерігав за ними і робив зауваження. Члени малої групи з трьох осіб розподіляють між собою ролі промовця, слухача та спостерігача. У такій трійці промовець розповідає задану тему, слухач реагує на промову згідно з тренерським завданням, а спостерігач не бере участі в розмові. Він лише спостерігає та

записує свої зауваження («погляд збоку»), а наприкінці вправи коментує враження від почутого. Взаємодія промовець-слухач триває, як правило, від 5 до 10-и хвилин. Спостерігач коментує протягом близько 5-и хвилин. Члени трійки по черзі міняються ролями в певному порядку, щоб кожний з них побував у всіх трьох ролях.

Міні-лекції не перебільшують 10-15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до багатьох людей одночасно; розповісти, як виконувати певні дії, що їх згодом опановуватимуть самі учасники в ході практичних вправ; підсумувати результати роботи малих груп для всієї аудиторії.

Презентації спрямовані на надання нових результатів, нової інформації з конкретного, досить вузького, практичного аспекту теми, яка є предметом навчання. Успішна презентація вимагає від того, хто її проводить:

- заздалегідь потренуватися у проведенні презентації, аби виглядати й почувати себе впевнено;
- заздалегідь організувати всі необхідні умови для проведення презентації (підготувати робоче місце, засоби наочності - плакати, слайди, демонстраційну апаратуру тощо);
- у ході роботи періодично запитувати аудиторію щодо зрозумілості нової інформації, підтримувати постійний зворотний зв'язок;
- виявляти гнучкість, бути готовим до непередбачуваних обставин, адже презентована нова інформація для когось може виявитися такою, що заперечує його усталеним поглядам.

Коллективні презентації. Це така форма представлення матеріалу, коли кілька (трьох або більше) осіб разом (по черзі) повідомляють інформацію аудиторії. Згідно із вказівками ведучого, який регулює черговість виступів, кожний презентуючий робить доповідь певної тривалості (зазвичай до 15-20-и хвилин).

«Мозковий штурм» проводиться у два етапи: на першому етапі формулюють ідеї, на другому їх оцінюють. Зазвичай використовується велика шкільна дошка або аркуші фліп-чартного паперу, де один з учасників записує ідеї так, щоб усі могли їх бачити. Це стимулює мислення і зручно для відбору кращих

ідей у ході оцінювання на другому етапі.

Аналіз ситуаційних вправ, тобто реальних ситуацій, представлена групі для аналізу. Вона може бути запозичена з досвіду викладача, однокласників, з літературних описів, досвіду логопедичної роботи. За допомогою цього методу можна проводити аналіз реальних ситуацій, визначати в них ключові проблемні питання, формулювати ідеї щодо можливого розв'язання таких ситуацій.

Рольова гра. Це ефективна навчальна методика, яка має бути добре продумана й організована, щоб забезпечити позитивний вплив. За допомогою рольової гри можна: набути досвіду використання певних навичок в ігровій ситуації; проаналізувати альтернативні способи дій, ідеї, запропоновані для виконання завдання гри, зміни ситуації на краще; відпрацювати на практиці певні види поведінки в безпечному середовищі перед тим, як розпочати їх застосування в реальному житті; набути впевненості у своїх силах під час практичних дій або репетиції певної події; закріпити засвоєний матеріал шляхом забезпечення зворотного зв'язку; додати до навчального процесу елемент розваги.

Рольові ігри, як і багато інших ігор та тренінгових вправ, належать до інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання передбачає використання різних видів активності учасників тренінгу: фізичної (рухова активність); соціальної (активність у соціальному оточенні-комунікація, взаємодія, взаємосприйняття); змістовної щодо тематики тренінгу. Відповідно до того, яка активність домінує у грі, таке завдання й вирішуватиме у тренінгу гра, вправи. Наприклад, якщо застосовуватимуться фізичні вправи, які не пов'язані зі змістом тренінгу, то вони виконуватимуть роль розминки, слугуватимуть засобом пожвавлення групи.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття (усне повідомлення, участь в дискусії)	0 балів	Відповіді на запитання відсутні
	1 бал	Відповіді на запитання неповні, невпевнені.
	2 бали	Відповіді на запитання повні, об- ґрунтовані, логічно побудовані.
1. Індивідуальне на- вчально-дослідне завдання з тематики курсу з використан- ням відео презента- ції (за темами допо- відей)	0 балів	Завдання копіює текст підручника, не містить самостійно здобутих матеріалів, є плагіатом.
	5 балів	Завдання спирається на підручник, але містить самостійно здобуті матеріали. Студент не вміє донес- ти матеріал до аудиторії.
	10 балів	Завдання виконано самостійно з залученням матеріалів з різних джерел. Відеопрезентація містить самостійно побудовані схеми та графіки. Студент доступно дово- дить матеріал до аудиторії.
2. Індивідуальне на- вчально-дослідне завдання у вигляді повіді та виступу на одну з запропоно- ваних викладачем тем.	0 балів	Завдання не містить самостійно здобутих матеріалів, є плагіатом.
	5 балів	Завдання спирається на джерело, що підлягало реферуванню, але матеріал не викладений послідов- но, доказово. Студент не вміє до- нести матеріал до аудиторії.
	10 балів	Завдання виконано самостійно з залученням самостійно розробле- ної відеопрезентації. Студент дос- тупно доводить матеріал до авди- торії.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	<p>Здобувач вищої освіти має ґрунтовні знання про теоретичні і методологічні основи логопедії; особливості науково обґрунтованої системи навчання, виховання дітей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладів;</p> <p>на високому рівні визначає основні закономірності мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку; сучасні основоположні роботи, методичні рекомендації з вивчення, попередження, лікування мовних порушень, шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку;</p> <p>усні відповіді повні, логічні й обґрунтовані;</p> <p>на високому рівні вміє: використовувати отримані знання для подальшого оволодіння професійною діяльністю за обраною спеціальністю;</p> <p>здатний практично виявляти, корегувати та попереджати мовленнєві розлади в дітей, засобами спеціального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологічного підходу;</p> <p>на високому рівні виявляє здатність визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку у дітей; реалізовувати індивідуальний підхід до навчання і виховання дітей;</p> <p>розуміє й усвідомлює особливості онтогенезу мовної діяльності (при різних формах мовних порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень мовлення;</p> <p>на високому рівні вміє визначати динаміку спонтанного і спрямованого розвитку дітей з порушенням мовленнєвої діяльності, а також характер впливу мовленнєвих розладів на формування їхньої особистості; з'ясовувати етіологію, механізми, структуру і симптоматику мовленнєвих порушень;</p> <p>виявляє вміння розробляти методи педагогічної діагностики мовленнєвих розладів;</p> <p>здатний до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій;</p>

	<p>виявляє творчий підхід до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами); до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).</p>
<p>Добре (82 – 89 В)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має достатні знання про теоретичні і методологічні основи логопедії; особливості науково обґрунтованої системи навчання, виховання дітей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладів;</p> <p>на достатньому рівні визначає основні закономірності мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку; сучасні основоположні роботи, методичні рекомендації з вивчення, попередження, лікування мовних порушень, шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку;</p> <p>усні відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані;</p> <p>на достатньому рівні володіє вміннями: використовувати отримані знання для подальшого оволодіння професійною діяльністю за обраною спеціальністю; проте подекуди не може практично виявляти, корегувати та попереджати мовленнєві розлади в дітей, засобами спеціального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологічного підходу;</p> <p>загалом здатний визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку у дітей; реалізовувати індивідуальний підхід до навчання і виховання дітей;</p> <p>під час перевірки знань про особливості онтогенезу мовної діяльності (при різних формах мовних порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень мовлення виявляє невпевненість;</p> <p>виявляє здатність визначати динаміку спонтанного і спрямованого розвитку дітей з порушенням мовленнєвої діяльності, а також характер впливу мовленнєвих розладів на формування їхньої особистості; натомість під час з'ясування етіології, механізмів, структури і симптоматики мовленнєвих порушень припускається незначних помилок;</p>

	<p>достатньо усвідомлено розробляє методи педагогічної діагностики мовленнєвих розладів; загалом здатний до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій; у цілому вміє виявляти творчий підхід до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами); до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).</p>
<p>Добре (74 – 81 С)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має знання про теоретичні і методологічні основи логопедії; особливості науково обґрунтованої системи навчання, виховання дітей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладів; визначення основних закономірностей мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку викликає певні труднощі; у визначенні про сучасні основоположні роботи, методичні рекомендації з вивчення, попередження, лікування мовних порушень, шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку припускається певних помилок; усні відповіді цілком логічні, проте не завжди повні й аргументовані; на середньому рівні володіє вміннями: використовувати отримані знання для подальшого оволодіння професійною діяльністю за обраною спеціальністю; натомість, є певні труднощі при практичному виявленні, корегуванні та попередженні мовленнєвих розладів у дітей, засобами спеціального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологічного підходу; не завжди виявляє здатність визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку в дітей; здатний реалізувати індивідуальний підхід до навчання і виховання дітей; під час виявлення знань про особливості онтогенезу мовної діяльності (при різних формах мовних порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень</p>

	<p>мовлення потребує допомоги; не завжди вмiє визначати динамiку спонтанного i спрямованого розвитку дiтей з порушенням мовленнєвої дiяльностi, а також характер впливу мовленнєвих розладiв на формування iхньої особистостi; пiд час з'ясування етiологiї, механiзмiв, структури i симптоматики мовленнєвих порушень припускається значних помилок; не вмiє чiтко розробляти методи педагогiчної дiагностики мовленнєвих розладiв; загалом здатний до планування, складання прогнозiв i передбачення наслiдкiв своїх дiй; не виявляє творчого пiдходу до розвитку в дiтей раннього i дошкiльного вiку мовлення як засобу спiлкування i взаємодiї з однолiтками i дорослими (в нормi та з особливими потребами); до iндивiдуального i диференцiйованого розвитку дiтей раннього i дошкiльного вiку з особливими потребами вiдповiдно до iхнiх можливостей (iнклюзивна освiта).</p>
<p>Задовiльно (64 – 73 D)</p>	<p>Здобувач вищої освiти має недостатнi знання про теоретичнi i методологiчнi основи логопедiї; на задовiльному рiвнi знає особливостi науково обгрунтованої системи навчання, виховання дiтей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладiв; визначення основних закономірностей мовленнєвого розвитку дiтей дошкiльного вiку викликає труднощi; у визначеннi про сучаснi основоположнi роботи, методичнi рекомендацiї з вивчення, попередження, лiкування мовних порушень, шляхом використання нейропсихологiчного пiдходу в корекцiйній роботi з дiтьми, у яких є порушення мовленнєвого розвитку припускається значних помилок; уснi вiдповiдi не повнi, здобувач вищої освiти ускладнюється в iх обгрунтуваннi; на задовiльному рiвнi володiє вмiннями: використовувати отриманi знання для подальшого оволодiння професiйною дiяльностю за обраною спецiальностю; аналiз практично виявляти, корегувати та попереджати мовленнєвi розлади в дiтей, засобами спецiального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологiчного пiдходу викликає труднощi;</p>

	<p>практично не виявляє здатності визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку в дітей;</p> <p>має ускладнення у реалізації індивідуального підходу до навчання і виховання дітей;</p> <p>під час виявлення знань про особливості онтогенезу мовної діяльності (при різних формах мовних порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень мовлення потребує значної допомоги;</p> <p>не завжди виявляє вміння визначати динаміку спонтанного і спрямованого розвитку дітей з порушенням мовленнєвої діяльності, а також характер впливу мовленнєвих розладів на формування їхньої особистості;</p> <p>під час з'ясування етіології, механізмів, структури і симптоматики мовленнєвих порушень потребує значної допомоги з боку викладача;</p> <p>не вміє чітко розробляти методи педагогічної діагностики мовленнєвих розладів;</p> <p>не виявляє здатності до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій;</p> <p>не виявляє творчого підходу до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами); до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).</p>
<p>Задовільно (60 – 63 E)</p>	<p>Здобувач вищої освіти на репродуктивному рівні має знання про теоретичні і методологічні основи логопедії;</p> <p>на низькому рівні знає особливості науково обґрунтованої системи навчання, виховання дітей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладів; у визначенні основних закономірностей мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку припускається суттєвих помилок;</p> <p>визначення про сучасні основоположні роботи, методичні рекомендації з вивчення, попередження, лікування мовних порушень, шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми, у яких є порушення мовленнєвого розвитку викликають значні труднощі;</p> <p>усні відповіді не повні й не обґрунтовані;</p>

	<p>на низькому рівні володіє вміннями: використовувати отримані знання для подальшого оволодіння професійною діяльністю за обраною спеціальністю;</p> <p>практичне виявлення, корегування та попередження мовленнєвих розладів в дітей, засобами спеціального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологічного підходу викликає значні труднощі;</p> <p>практично не виявляє здатності визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку в дітей;</p> <p>виявляє низьку здатність у реалізації індивідуального підходу до навчання і виховання дітей;</p> <p>під час перевірки знань про особливості онтогенезу мовної діяльності (при різних формах мовних порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень мовлення потребує значної допомоги з боку викладача;</p> <p>має значні ускладнення при визначенні динаміки спонтанного і спрямованого розвитку дітей з порушенням мовленнєвої діяльності, а також характеру впливу мовленнєвих розладів на формування особистості дитини;</p> <p>під час з'ясування етіології, механізмів, структури і симптоматики мовленнєвих порушень потребує суттєвої допомоги;</p> <p>не вміє чітко розробляти методи педагогічної діагностики мовленнєвих розладів;</p> <p>не має здатності до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій;</p> <p>не завжди доцільно вміє підходити до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами); до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).</p>
<p>Незадовільно (35 – 59 FX)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання про теоретичні і методологічні основи логопедії;</p> <p>не знає особливостей науково-обґрунтованої системи навчання, виховання дітей з порушенням мовлення, а також попередження мовленнєвих розладів;</p> <p>не володіє знаннями щодо основних закономірностей</p>

мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку;
у визначенні про сучасні основоположні роботи, методичні рекомендації з вивчення, попередження, лікування мовних порушень, шляхом використання нейропсихологічного підходу в корекційній роботі з дітьми, у яких є порушення мовленнєвого розвитку припускається грубих помилок;
усні відповіді часткові, не обґрунтовані;
не володіє **вміннями**: використовувати отримані знання для подальшого оволодіння професійною діяльністю за обраною спеціальністю;
не вміє практично виявляти, корегувати та попереджати мовленнєві розлади в дітей, засобами спеціального навчання й виховання та сучасними методами, шляхом використання нейропсихологічного підходу;
не виявляє **здатності** визначати умови для профілактики та попередження порушень мовленнєвого розвитку у дітей;
під час реалізації індивідуального підходу до навчання і виховання дітей потребує значної допомоги з боку викладача;
не розуміє й не усвідомлює особливостей онтогенезу мовленнєвої діяльності (при різних формах мовних порушень), поширеності, симптоматики і ступеня проявів порушень мовлення;
епізодично виявляє здатність визначати динаміку спонтанного і спрямованого розвитку дітей з порушенням мовленнєвої діяльності, а також характер впливу мовленнєвих розладів на формування їхньої особистості;
під час з'ясування етіології, механізмів, структури і симптоматики мовленнєвих порушень припускається грубих помилок;
не має бажання розробляти методи педагогічної діагностики мовленнєвих розладів;
не має **здатності** до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій;
не вміє творчо підходити до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими (в нормі та з особливими потребами); до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова

1. Волкова Л.С., Селиверстов В.И. Хрестоматия по логопедии. Москва: Владос, 1997. 230 с.
2. Кондратенко В.О. Заїкання: феноменологія та основні напрямки реабілітації: посібник для вищих навчальних закладів. Київ: КНТ, 2006. 70 с.
3. Кондратенко В.О. Комп'ютерні ігри зі словотворення. Методичні рекомендації. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 258 с.
4. Конопляста С.Ю., Рождественська М.В. Ранній дитячий аутизм. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 239 с.
5. Пінчук Ю.В., Циба Л.І. Мовленнєві вправи для виховання у дітей правильної вимови звуків. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 198 с.
6. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс. Київ: Освіта України, 2011. 292 с.
7. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва: ТЦ Сфера, 2003. 288 с.
8. Тарасун В.В. Логодидактика: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 348 с.
9. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 316 с.
10. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А., Чиркина Г.В. Основы логопедии. Москва: Просвещение, 1989. 327 с.
11. Хрестоматія з логопедії / за ред. М.К. Шеремет. Київ: КНТ, 2006. 360 с.
12. Шеремет М.К. Логопедія: підручник, третє вид., перероблене та доповн / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.
13. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навчальний посібник. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 160 с.
14. Шохор-Троцкая М.К. Коррекция сложных речевых расстройств: сборник упражнений. Москва: ТЦ Сфера, 2006. 272 с.

Допоміжна

1. Айрапетянц М.Г., Вейн А.М. Неврозы в эксперименте и в клинике. Москва: Наука, 1982. 237 с.
2. Антропов Ю.Ф., Шевченко Ю.С. Лечение детей с психосоматическими расстройствами. Санкт-Петербург: Речь, 2002. 587 с.
3. Арутюнян Л.З. Как лечить заикание. Москва: Просвещение, 1993. С. 39-55.
4. Асотиани Н.М. и др. Данные клинко-физиологического исследования детей дошкольного возраста, страдающих заиканием. *Дефектология*. 1978. №1. С. 25-30.
5. Ахутина Т.В. Методология нейропсихологического сопровождения. Москва: Просвещение, 2006. 189 с.
6. Белякова Л.И. Заикание. Москва: Изд. ЭКСМО-Пресс, 2001. 198 с.
7. Бехтерева Н.П. Механизмы модуляции памяти. Ленинград: Наука, 1976. 149 с.
8. Бехтерева Н.П. Нейрофизиологические аспекты психической деятельности человека. Ленинград: Медицина, 1974. 278 с.
9. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика. Москва: Просвещение, 2001. 134 с.
10. Волкова Г.А. О значении игр-драматизаций в устранении заикания у детей дошкольного возраста. XXIII Герценовские чтения. *Дефектология*. Ленинград, 1970. 19 с.
11. Волкова Л.С. Логопедия. Москва: Просвещение, 1989. 138 с.
12. Волынкин Г.Ю. Нейрофизиологическая структура эмоциональных состояний человека. Ленинград: Наука, 1981. 178 с.
13. Вопросы патологии голоса и речи / под ред. Б.С. Крылова. Москва: Просвещение, 1983. С. 32-39.
14. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С.С. Ляпидевского и В.И. Селивёрстова. Москва: Генезис, 1968. 138 с.
15. Ермакова И.И. Коррекция речи и голоса у детей и подростков. Москва: Генезис, 1996. С. 37-45.
16. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Логопедия. Екатеринбург: Детская литература, 1998. 178 с.
17. Заикание: проблемы теории и практики / под ред. Л.И. Беляковой. Москва: Просвещение, 1992. С. 20-37.

18. Захаров А.И. Игра как способ преодоления неврозов у детей. Санкт-Петербург: Каро, 2006. 416 с.
19. Захаров А.И. Происхождение и психотерапия детских неврозов. Санкт-Петербург: Каро, 2006. 672 с.
20. Корнев А.Н. Нарушения чтения и письма у детей. Москва: Просвещение, 1997. С. 150-198.
21. Куличковская Е.В., Степанова О.В. Как преодолеть свой страх? Развивающие сказки и игры для дошкольников и младших школьников. Санкт-Петербург: Речь, 2008. 137 с.
22. Лалаева Р.И., Серебрякова Н.В. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников. Санкт-Петербург: Каро, 1999. 89 с.
23. Лохов М.И., Фесенко Ю.А. Коррекция заикания и других речевых расстройств детского возраста. Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 2010. С. 123-145.
24. Мاستюкова Е.М., Ипполитова М.В. Нарушение речи у детей с церебральным параличом. Москва: Просвещение, 1985. 192 с.
25. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. Москва: «Наука», 1996. С. 39-45.
26. Правдина О.В. Проблемы выявления речевых нарушений у детей. Логопедия. Москва: «Наука», 1973. 90 с.
27. Селиверстов В.И. Заикание у детей. Психокоррекционные и дидактические основы логопедических занятий. Москва: Просвещение, 1994. С. 49-52.
28. Семенович А.В. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза. Москва: Генезис, 2008. 474 с.
29. Чевельова Н.А. Заикание у детей. Москва: Просвещение, 1973. 45 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Логопедичний сайт Болтунишка. URL: <http://www.boltun-spb.ru>
3. Азбука логопеда. URL: <http://azbukalogopeda.ucoz.ru>
4. Сайт "Логопед". URL: <http://logopedia.com>
5. Сайт "Логопед.ru". URL: <http://www.logoped.ru>
6. «Логопедична новинка» Любові Чулак. Пропонується різний матеріал для логопедів, дефектологів, батьків. URL: <http://logopedija.at.ua>

Навчально-методичне видання

Юлія Олександрівна Тубичко – старший викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології, ДЗ «ЛНПУ ім. К. Д. Ушинського»;

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ»

*для здобувачів вищої освіти 3 року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності:
012 Дошкільна освіта, освітньої
(освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта.
Спеціалізація: Логопедія в закладах дошкільної освіти»*

Авторська редакція
Виготовлено з готового оригінал-макету

Підписано до друку 24.09.2021 р. Папір офсетний.
Формат 60×90/16. Гарнітура «Times New Roman».
Ум.-друк. арк. 2,9.